

enliikkeeseen, ristiriitaisten palkkatyöläisaseimien merkitys yhteiskunnallisissa yhteenotoissa sekä kansalaisyhteiskuntaa rakenteistavien prosessien tuottamat uudentyypiset ristiriidat ja vastarinnan muodot.

*Raimo Blom
Markku Kivinen
Harri Melin*

SANA

SANA (Scientists Against Nuclear Arms) oli tutkijoiden kansainvälisen rauhankokouksen isäntänä Lontoossa 21. – 25. syyskuuta.

SANA:n sanoma on yksinkertainen: Ankara automaatti kiskoo parhaillaan ihmiskuntaa kohti ydinkatastrofia; mitä pidemmälle kierre ennätää, sitä vaikeampaa sitä on katkaista.

Ydinaseiden luonteessa on 1970-luvun aikana kypsynyt muutos, josta on puhuttu, mutta liian vähän. Uuden sukupolven ydinohjusten paraneva osumatarkkuus sekä laukaisun nopeutuminen muuttavat niiden asemaa asejärjestelmissä. Uudet ohjukset – Pershing II, risteilyohjus, Trident II sekä MX – soveltuvat käytettäväiksi sotilaskohteita vastaan. Ydinaseet eivät enää ole sotilaallisen jännityksen taustalla leijuva epämääräinen ”pelote”, ne ovat niveltymässä osaksi rintamasodankäynnin asearsenaalia.

Muutoksen myötä NATO:n strategiseen sanastoon on tullut uusia, tunnettuja termejä: joustavan vastaiskun strategia, rajoitettu ydinsota, ensi-isku. Ei ole tiedossa, kuvitteleeko joku todella käyttävänsä ydinaseita ensi-iskuun; oleellista kuitenkin on, että uudet aseet tekevät tämän mahdolliseksi ja siis myös strategian yhdeksi vaihtoehdoksi. Sotilaallinen tilanne muuttuu valtavasti aiempaa epävarmemmaksi. Vahingossa syttyvän sodan riski kasvaa. Entistä synkempiä pilviä tulevaisuuden taivaalle nostaa aseteknologian kehitys. Erityisesti tiedustelusatelliittien ja sukellusveneiden tuhoamisaseet – jos ja kun niiden kehittämisessä onnistutaan – tulevat oleellisesti huonontamaan tilannetta.

Käytin alussa tarkoituksella termiä ”automaatti”. Poliittiset päätökset toki ovat aseistautumisen julkisia laukaisijoita, mutta niiden taustalla on varustelukierrettä ruokkivaa automatiikkaa. Monet selväjärkiset sotilaat – mm. toisen maailmansodan rintamakomentajat – ovat toistuvasti todenneet, että ydinaseet ovat sotilaallisesti hyödyttömiä, sotia ei voi käydä ydinasein. Silti niitä hankitaan, uusia ja yhä tehokkaampia. Varustautuminen voi olla poliittisen vallan säilyttämisen väline (Reagan); ydinaseet voivat olla suurvaltaunelmien ja rapisevan maailmanmahdin pönkittämisen vä-

line (Thatcher ja Mitterrand). Aseistautumisen dynamiikasta pitäisi tietää enemmän kuin tällä hetkellä tiedetään.

SANA:lla on toinenkin sanoma: Tutkijoiden rauhantyötä on tehostettava. Englantilainen SANA on parin vuoden ikäinen, ja sen toimintaidea on yksinkertainen – tuottaa tietoa ja materiaalia rauhanjärjestöjen käyttöön. Järjestö on sitoutumaton, tutkijat liittyvät siihen yksilöinä, ja se pyrkii levittämään materiaaliaan kaikkialle, missä sitä halutaan ja voidaan käyttää hyväksi. Henkilöyhteydet ovat luonnollisesti tärkeitä; lukuisat SANA:n jäsenet ovat aktivisteja rauhanliikkeen järjestöissä.

Lontoon kokouksessa otettiin entistä tarmokkaammin tavoitteeksi kansainvälisten yhteyksien parantaminen. Eri maissa toimivien järjestöjen keskinäisen yhteydenpidon verkosto on kehitteillä.

Perinteisesti tutkijat ovat olleet rauhanasiassa liikkeellä varoittavana omanatuntona – ilmentyminä esimerkiksi Russell-Einstein -manifesti tai Pugwasish-liike. Tämä toki jatkukoon, mutta tarvitaan myös rauhanliikkeeseen tiiviimmin nivoutuvia toimintamuotoja: suoraa vuorovaikutusta käytännön työn ja tutkijoiden asiantuntemuksen välillä.

Rauhantyö Thatcherin Englannissa on koko lailla erilaista kuin Paasikiven-Kekkosen Suomessa. Vastassa on hallitus, joka on päättänyt laajentaa ydinasearsenaaliaan ja perustelee päätöstään millaisilla vääristelyillä ja propagandatempuilla tahansa. Kesäkuusten parlamenttivaalien edellä puolustusministeriöön muodostettiin sihteeristö, jonka tehtävänä oli rauhanliikkeen vaikutusvallan vähentäminen; vaalien jälkeen puolustusministeri Heseltine lakkautti sen, koska Thatcher voitti; tilanteen arvioitiin olevan hallinnassa. Säätiöiden varassa toimivat lobbyt toki jatkavat ja yrittävät huomattavia rahasummia sekä iltapäivälehtien myötävaikutusta käyttäen osoittaa rauhanliikkeen aktivistit Moskovan agenteiksi.

On päivänselvää, että NATO-maassa toimiva rauhanliike pakosta näkee kansainvälisen tilanteen eri tavoin kuin esimerkiksi Suomen rauhanliike. On pakko torjua syytteet toiminnasta vastustajan agentteina, mm. omaksumalla tasapainoasenne USA:n ja NL:n ydinaseisiin nähden. Tämä tuskin on niin vakavaa kuin miksi se joskus tehdään. Tärkein tehtävä on ydinkatastrofin estäminen, ei keskustelu siitä, kuka on historiallisesti oikeassa ja kuka väärässä. Sitä paitsi varustelukierteen katkaiseminen edellyttää käytännössä tiettyä pariteettia: mikään kiristynyt konflikti ei voi ratketa siten, että toinen osapuoli tunnustaa (edes implisiittisesti) olleensa koko ajan väärässä, toimineensa roistomaisesti.

Siksi tuntuu hiukan turhalta Suomesta käsin mestaroida aatteellisia rajalinjoja sinne, missä niitä ei välttämättä ole; tuskin viimeisen viisauden Damokleen miekka löytyy Pohjolan kotikuusen juurelta. Tietysti myös rauhanliikkeen hajottajilla, hegemonisteilla on onkensa ojassa. Toimintojen kehittäminen lienee hajottajien eristämiseksi kuitenkin tehokkaampaa kuin ideologinen mittelo.

Mutta on myös turhaa koettaa siirtää NATO-maan rauhanliikkeen toimintatapoja ja -asenteita sellaisinaan Suomeen; ei ideoita voi kuljettaa maasta toiseen kuin lankarullia kamasaksan selkäreppussa. Tilanne meillä on erilainen – suomalaiseseen arkitajuntaan ei ole pesiytynyt neuvostotankin kauhukuvaa, joka kalvaa brittiläistä (keskimääräistä) selkärankaa.

Suomen kansainvälisepoliittinen asema päinvastoin antaa meikäläiselle toiminnalle erityisen mahdollisuuden rauhanliikkeen yhteisten kansainvälisten tavoitteiden tukemiseen. Kansainvälisen ilmapiirin parantamisen erään avainkysymyksen muodostavat *luottamusta rakentavat toimet* – siis kaikkinaisen kanssakäymisen lisääminen sekä tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista johtuvien epäluulojen poistaminen. Suomen asema on elävä esimerkki siitä, että luottamuksen luominen on mahdollista (vaikka tämän sanominen valitettavan usein kuulostaa pelkältä fraasilta). Esimerkin tärkeyden oivaltaa heti, kun koettaa vaikkapa jollekulle britille selvittää Suomen kansainvälistä asemaa ja suomalaisten suhtautumista neuvostoliittolaisiin naapureihinsa.

Ydinsota voidaan välttää, mutta sodan vaara ei väisty itsestään; siinä SANA:n kolmas sanoma. Rauhanliikkeen voima on sen kansainvälisydessä ja moninaisuudessa.

Yrjö Haila